

REGUŁA (310) *sb f i m*

reguła (234), **reguła** *a.* reguła (76); *reguła a.* reguła *ZapWar* (38), *OpecŻyw*, *PatKaz III* (28), *SeklKat* (2), *Leop*, *KochList*, *Paprup*; reguła : *reguła a.* reguła *KłosAlg* (17:3), *Mącz* (1:1).*f* (272), *m* (3) [*w znac. 3.*].

e oraz *a jasne*.

sg N reguła (64). ◇ *G* reguły (43). ◇ *D* regule (7). ◇ *A* regułę (80). ◇ *I* regułą (8). ◇ *L* regule (8). ◇ *pl N* reguły (13). ◇ *G* reguł (51). ◇ *D* regułam (2), reguł(o)m (1); -am *PatKaz III*; -am : -(o)m *KrowObr* (1:1); ~ -am (1), -(a)m (1). ◇ *A* reguły (23). ◇ *I* regułami (1). ◇ *L* regułach (3+żp), regułach (1+żp), Reguł(a)ch (2); -ach *SkarŻyw*; -ach : -ach *KrowObr* (4:1). ◇ *du N* (*cum nm*) regule (1) *KrowObr* 146.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. *Zasada, norma, prawidło, przepis; regula Vulg, JanStat, Cn* [*regula – krótka nauka albo droga ku pospolitej nauce Mącz 351a; prawidło; ustawa powszechnie – regula Cn*] (138) : Gdyż to z dawną regułą iest światá wśzytkiego/ W tym cobyś łam rad widzyał/ záchoway bliźniego. *RejWiz* 187v; *SarnUzn* F6v; Co to zá dziw/ iż człowiek wczony/ [...] regułą śwą/ tho iest Philozophią/ kthora nie ná słowiech/ ále ná przyłtoinym życiu záwiłá/ [...] łtrzymał fie nie dotknąć wielkiej wżetecznicze? *GórnDworz* Aa7v; *KochList nlb* 2; Ktorą regułą [*tj. Gal* 1/8] Tertullian y Ireneus práwą náukę od fałżywey rozeznawali *WujNT* 652.

reguła czego (2): *OrzRozm E marg*; ábowiem y węzłowátého rzeczenia/ máło fie nie wśzytki reguły pokazały *GórnDworz* S2.

Wyrażenie: »pewna reguła« (1): á to wśzytko ná tym záwiłó/ áby fie [*dworzanin*] białeygłowie wśzeláką rzeczą záchowál/ á przyłubił: nie obrazáiąc iey w iedney naymnieyſzey rzeczy/ gdzie ná tho/ trudno dáć pewną regułę *GórnDworz* Cc6.

Szereg: »reguła albo nauka« (1): Irregularis, Nieproſty/ [...] Niedzierzący áni fię mogący przygodzić ná regułę álbo poſpolitą naukę. *Mącz* 351a.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle reguły« (2): A wedle téy Reguły pytam cię/ Kogo ná tym Sądzie [...] Sędzią poładźimy? *OrzQuin* S3.

~ *wedle reguły czyjej* (1): Oboie to *Concilium*, *Konſtancyeńskie* y *Bázyleyſkie* wyznác muſi/ iż wedle ich [*papieża Eugeniusza i jego popleczników*] reguł właſnie zgromádzone były *NiemObr* 176. ~

a. *Zasada dotycząca postępowania i spraw religii* (86) : Ku pyerwſzym trzem regula^m przyłtapuye dauyd rznkl [!] [...] *PatKaz III* 140v; Thrzeczya regula yeſt czyerpyecz wśzytky od boga przepuſzczone przeczywnoſzczy *PatKaz III* 143, 141; *KromRozm I* L4, M; *KromRozm II* q4; *Leop Philipp* 3/16; A ták pámięthác mamy záwždy onę Regułę iáko mamy piłmo przez piłmo wykłádác. *SarnUzn* G4, F7v [2 r.]; oto w *Papieſtwie Mniſzy* iedni białi/ drudzy ſzárzy/ czarni/ etc. iedni máią tákie reguły y ceremonie á drudzy inákſze *SkarŻyw* 538.

reguła czego (16): Regułą piłma ſwiętego nie naruſzona/ kthora do gruntu *Sabelliuſza* obala. *GrzegRóżn* M4v; *SarnUzn* [F]2; [*Apostołowie*] błád obrzázania z wiernych z nieſli: [...] y Regułę życia zámierzyli inłzym/ dawáiąc znác: czegoſye wyłtrzegác mieli/ y czego náłłádowác. *BiałKat* 136; Y czynione bywáią [*dobrze uczynki*] od wiernych ludzi wedle zámierzoney reguły ſłowá Bożego. *WujJudConf* 106v. *Cf* »reguła ſwiátoſci«.

reguła ku czemu (1): wiedz też o tym/ iż ci ją [przykazania boże] regułą ku zbawieniu *BiałKat* 43v.

reguła o czym (2): Reguła ś. Auguſtyńa o Ceremoniach Kościelnych. *WujJud* Nn2, 195v.

reguła czyja [= przez kogo ustanowiona, na czym wzorze oparta] [w tym: *G sb i pron* (8), *ai poss* (1), *ai* (1)] (10): Iuſz ku ſzwygętej panny regule czwartej przyſtąpując ta zalezy wczyſtey a ſzwygętej żądy y myſzly *PatKaz III* 144; Zyuoſth regul tych ſzwygętych maryey panny tum uam uypyſfal *PatKaz III* 154v, 151v; *KrowObr* 138; *WujJud* 195v, Nn2; *WujNT* 26. Cf »reguła boża«.

reguła czyja [= kogo obowiązująca] (1): Tąc ieſt regułą prawego Chreſćijaniną ábo Kátholiká/ trzymác pilnie trádicie/ náuki y wſtawy Apoſtoſkie *WujNT* 830.

W połączeniach szeregowych (3): *PatKaz III* 95; Nie rzekł im [Jezus uczniom]. Idąc po wſzytkim ſwiećie/ przepowiedaycie/ wſtawy/ Reguły/ Dekretały/ y inſze ludzkie wymyſly/ ále Ewánelią. *KrowObr* 43; *WujNT* 543.

Zwroty: »regułę chować« [szyk zmienny] (11): Tę regułę [...] ta náſwiętſſá panna chowała/ iż poczęwſy od zaraniá/ aż do trzecie godziny na dzień wſtawicznie na modlitwie byla. *OpecŻyw* 2v; Ną [!] wtorą regułą chowała paⁿna marya bo wſzytka ſyá bila uydala na uczynky dobre *PatKaz III* 142, 141v, 143v, 144v, 145v, 146, 146v, 148; *SkarŻyw* 411; w ſprawowaniu wſzelákich wczynkow dobrych/ mamy chować Regułę onę Grzegorzá ś. áby wczynek był ná iáwi; ále intencja ábo ſerce dobre z ktorego gi czyniſz/ áby zoſtáło w ſkrytoſci. *WujNT* 26.

»mieć [co] za regułę« (1): Máiąc tedy ſámę prawdę zá regułę ábo wzor: [...] nie mamy [...] wyrzucác pewney y prawdziwey o Bogu znáiomóſci. *CzechEp* 130.

»reguł naſładować« (1): A przeto ſam ſyebye y koſdego proſchá vezmy ſyá tey panny [tj. *Maryi*] tych proſtych regul naſzladouacz *PatKaz III* 151v.

»reguły pełnić« (1): ty reguły z uyelką czuynofzczą pełnyla marya wtym zyuoczye *PatKaz III* 140v.

»reguł strzec« (1): Ale tho ieſt Biskup prawdziwy/ [...] ktory nie Reguł álbo wſtaw ludzkich ſthrzeże/ ále Reguł y wſtaw Boſkich *KrowObr* 126v.

»regułę trzymać« (1): ktoremu [Bogu] był pierwey przyſiągł/ iż ſie tylko miał bać/ ſámego Páná Bogá/ [...] ſámego być tylko poſluſzen/ ſámego Regułę tzymác/ ktorą Kryſtus Syn Boży z niebá przynioſł. *KrowObr* 138.

Wyrażenia: »reguła boża, boska, Pana« [szyk zmienny] (1:1:1): *SeklKat* E2; *KrowObr* 126v; czemuż the regułę Páná twoiego ná ſtronę odkłádáſz *RejPos* 314v; [á w wykładaniu Przykazania Boſkiego bárzo ćwiczeni być máią; iżby ták wedle tey Boſkiey reguły o káżdym wczynku y powinnoſci ſwey zániedbaniu/ rozłádek dobry wczynic mogli *KuczbKat* 263 (*Linde*)].

»pewna reguła« (1): Aczkoſwiek to ieſt pewna reguła/ w nowym teſtámenćie: iż iáko to ſłowko ábo názwylko BOg/ gdy ták ſámo przez ſie w texćie ſtoi/ [...] nie o kim inſzym ma być rozumiano tylko o ſámym iednym [...] BOgu Oycu. *CzechRozm* 202v.

»reguła ſwiętoſci« [szyk 11:1] (12): Pyerua regula ſzwygętoſzczy yeſt grzechom ſyá uarouacz *PatKaz III* 141; Dzyeſyąta regula ſzwygętoſzczy yeſth dacz polepſzenye blyſznyemu *PatKaz III* 148v, 140v, 141v, 145, 145v, 146 (12).

»reguły ſwięte« [szyk 1:1] (2): *PatKaz III* 154v; iáko w dzieiach wálnych y w ſwiętych regułach ieſt opiſano. *KrowObr* 18.

»reguła wiary« (2): *Tego spofobu náuki [Rom 6/17].*) Ná pierwżym káždego narodu náwroceniu ná wiárę Kátholicką/ pewna formá y fpofoob náuki ábo regułą wiary bywa podawána: ktorą ludzie od fwych Apoštołow raz przyiáwłży/ nigdy iey więcey odmieniáć nie máią *WujNT* 543, 543.

Szeregi: »nauka albo reguła« (1): A co fie rozności záchowánia Poštow dotycze/ iest o tym Náuká álbo Regułą v Auguštyná ś. *WujJud* 195.

»obyczaj i reguła« (1): [*św. Augustyn*] wnet kłáźtor w kościele poštánowił/ y z fługámi Bożymi począł żyć według obyczáiu y reguły pod świętymi Apoštoły vftáwionej *WujNT* 412.

»reguły i ustawy« (1): *KrowObr* 126v cf »reguł strzec«.

»reguła abo wzor« (1): *CzechEp* 130 cf »mieć za regułę«.

»zakon a reguła« (1): Pátrzayże co tu zá zakon á co zá regułę Pan ten tym to vcźniom fwoim [...] poštánowić raczył. *RejPos* 170v.

W przen (1) :

Wyrażenie: »ołowiana reguła« = *zasada, którą łatwo można nagiąć lub zmienić* (1): Znowo chrzczeńczy y zynemi kaczerzmi nietrzymam/ ktorzy/ fłowem bożym niewftydliwie gardzą/ zowącz ie niemym bydlęciami/ y ołowianą regułą *SeklWyzn* c3v, Av.

αα. *W nawiązaniu do znac.* **2.a.** [*w tym: czyja* (2)] (3) :

Wyrażenia: »reguła Pana Jezu Krysta« = *chrześcijaństwo* (1): Iż tylko nád tymi iest pokoy/ y miłofierdzie Boże/ ktorzy według Reguły Páná Jezu Krytá Syná Bożego chodzą. *KrowObr* 138.

»reguła potwierdzona; zakon poćwierdzony w regule« (1;1): *KrowObr* 151; Zakon ie^{go} poćwierdzony był od Papieżá/ w Regule S. Benediktá. *SkarŻyw* 472 marg.

Szereg: »reguły i nauki« (1): iż niemożefz inátezey zeznáć: Iedno iż to [*tj. zakony*] fą Reguły y náuki od Dyablá ná fwiáth przyniefione/ á od Papieżá Antykrytá potwierdzone. *KrowObr* 151.

α. *Przepis zakonny* (6) : Toć nic przeciwko Mnichom^m: Bowiem oni y bárzo porządnie fie wedle Reguł fwoich żyiąć fprawuią *WujJud* 145v; *SkarŻyw* 570.

W połączeniu szeregowym (1): [*zakonnicy słuchając św. Antoniego*] fpodziewáli fię co od niego o Regułách/ paćiorkách/ y prostym nabożeńftwie iákim fłyfzeć. *SkarŻyw* 543.

Zwrot: »reguły chować; reguł chowanie« [*szyk zmienny*] (1;2): ktory [*św. Bernardyn*] bráćią fwoię odnawiaiąć á do chowánia ftarych Reguł/ y záczętego od przodków żywotá przywodząc/ wielką ftrafz cnot zakonnych y dofkonáłości poštáwił. *SkarŻyw* 463, 160, 412.

β. *peior. Ustanowiona przez kościół katolicki, negatywnie postrzegana przez innowierców* (17) : *KrowObr* 127v; Nád to wynofzą fwoie śluby niepotrzebne y Reguły/ mimo fłowo Boże zmyślone *WujJudConf* 145; Bo Abráhám trzech widział (iáko ich [*trynitarzy*] reguła niefie) á wždy tylko iednego chwalił: Przeto iż ci trzy fą Bog ieden. *CzechRozm* 43; *CzechEp* 108, 182.

W połączeniach szeregowych (8): Swiattzą téż dobrze/ o tey náuce Papieżá Rzymfkiego Antykrytá/ wálze księgi włafne/ y wálze vftáwy/ Reguły/ y wálze Pontyfikały/ Aiendy/ Wijátyki/ Dyurnały/ Kurfy y Mżały *KrowObr* 52; Wfpominaćie téż w tey przyfiedze [*biskupiej*] Heretyki y kácerze/ [...] ktorzy od vftaw/ reguł/ y praw Papiefkich odstáwali/ á przyjmowáli vftáwy/ y práwá Páná Jezu Krytá/ Syná Bożego. *KrowObr* 131v, 36v, 128v, 129v, 130, 131, 241v.

Zwroty: »reguł chować« (1): Reguł Świętych Oycow/ Dekrethow/ [...] y Mándaty ApóstolŃkie/ ze wŃzyŃtkiey mocy/ będe chowaŃ/ ŃtrzegŃ/ y inŃzym Ńtrzec y chować roŃkażę. *KrowObr* 128v.

»reguł strzec, strzeżenie« [*szyk zmienny*] (5:1): [*Jezus ustanowił Ńługi boże*] Nie dla proznowania/ nie dla ReguŃ/ albo vŃtaw Papięfkich Ńtrzeżenia/ [...] ále [...] dla zbudowania ćiaŃá KryŃtuŃowego. *KrowObr* 36v; iŃ nie to Ńá Biskupi prawdziwi/ ktorzy w InŃuŃach chodzã/ [...] vŃtaw/ dekretaŃow/ y reguŃ Papięfkich Ńtrzegã. *KrowObr* 130, 36v, 126v [2 r.], 128v.

Szeregi: »nauki i reguŃy« (1): Thom tu dla tego nápiŃaŃ/ áby koŃdy wãŃze náuki y reguŃy poznaŃ/ iákŃ Ńá w nich bluznierŃwã *KrowObr* 146v.

»reguŃy i (albo) ustawy« (3): I nie to ieŃt Biskup/ kthory ReguŃ y vŃtaw ludzkich ŃtrzeŃe/ áłbo od PapięŃá Sakry Bierze. *KrowObr* 126v, 36v, 126v. [*Ponadto w poŃázeniach szeregowych 8 r.*]

b. *Zasada stosowana w matematyce* (20) : moŃeŃz teŃz ono rozne mianowanie vćzinić na iedno mianowanie y czynić wedŃug reguŃy. *KŃosAlg* E4; widzŃŃz iŃ 162. zŃota: obrociŃy Ńie w czetnari: czyniãcz wedŃug reguŃy. Czyni 9 c̃. *KŃosAlg* F3, E, E3v, F, F2v, F3v [3 r.].

reguŃa czego (1): ReguŃa naleŃzienia. *KŃosAlg* H3.

reguŃa o czym (2): ReguŃa o łamaney liczbie poŃpolita. *KŃosAlg* F3, G4.

WyraŃzenia: »rownocŃi reguŃa« (1): Poczyna Ńie na Normberskã Mińczę Rachunk. RownocŃi reguŃa. *KŃosAlg* H.

»spolnocŃi reguŃa« (1): SpolnocŃi reguŃa. *KŃosAlg* Hv.

Zestawienia: »reguŃa detri« = *zasada matematyczna, pozwalajãca obliczyć niewiadomã, majãc dane trzy liczby uŃoŃone w stosunki proporcjonalne; twierdzenie Talesa* (5): Poczyna Ńie wtora częć o Regule Detri w czãley y w łamaney liczbie. *KŃosAlg* E2v; ReguŃa Detri w piãci terminiech. *KŃosAlg* Gv, kt, E2v, F.

»wywrocŃona reguŃa« = *odwrocŃona reguŃa detri (cf wyŃzej), do której podstawiane wielkoŃci sã odwrotnie względem siebie proporcjonalne* (1): WywrocŃona reguŃa. *KŃosAlg* H2v.

c. *Zasada, przepis prawny* (12) : Ńe ten który Ńie prãwã vczy, nie we wŃzyŃtkim ma PrzyŃuŃkięgo Trãdicy y reguŃ náŃzlãdowã: bo zã teŃ 30. lat ŃiŃá odmięniŃo. *SarnStat* 1264; OtóŃ *Nouitius iuris* czterzy rzeczy ma Ńobie compãrowã y ŃpŃiŃowã w ieden LibelluŃ: áby to co z ReguŃ Ńtãtutowych náuczyl Ńie, iãwnie *in exemplis* obaczyl *SarnStat* 1301, 600 [2 r.], 601 [2 r.].

WyraŃenie: »reguŃa prawna, prawa« (4:1): ŃTronã Prãwem przekonãna/ powinnyã zãpŃãcić nakŃady prãwne/ Ńtronie ktora Ńwoię rzecz poŃyŃkuie prãwem/ wedle poŃpolitey ReguŃy Prãwney. *GroicPorz* dd2, m2v, ii3v; A tãc ieŃt onã pierwŃza ReguŃã Prãwã CefãrŃkiego/ dla kthorey Ńãmey brzydã Ńye Polacy Prãwem CefãrŃkim *OrzRozm* L4v; *SarnStat* 1265.

Szeregi: »miara i reguŃa« (1): ABy pewna miãrã y reguŃã [*mensura et regula JanStat* 641] byŃã miãnã w winie/ która zwykŃlã bydŃ do Ńkãrbu áłbo komory náŃzý dawãnã [...]: VŃtãwiamy/ iŃ [...]. *SarnStat* 515.

»reguŃa albo przypowieŃ« (1): TA ieŃt reguŃã prãwnã áłbo przypowieŃ: StãrŃzy dŃieli, mŃodŃzy wybiãra. *SarnStat* 1265.

d. *Zasada gramatyczna, jęŃykowa* (9) : [T]ic byli zanauky fabuŃy/ Alexander donat [= *podręcznik gramatyki*] y reguŃy. *SeklKat* A3v; A tãk nic nam do LãcŃŃfkich reguŃ/ wŃzyŃtkie Ńłowã by niewiem

iákiego ięzyka/ my możemy y mamy deklinowác *BudBib* cv; *CzechRozm* 62v; Z łtrony grufzki y plęłów, tá reguła ieft v mnie, ábym łie záfłże deriwátiiéy łłowá káfłdego trzymał *JanNKar* F4; *JanNKarKoch* F3.

reguła czego (1): Bo ná tę Grámmátýkę/ y ná iey reguły/ Apostołowie y infzy Piárze łłowá Boże⁸⁰ nie ták báfłże pátrzáli iáko Filozofowie/ Oratorowie y Grammatýkowie *CzechRozm* 62v.

W połączeniu szeregowym (1): Bo tey náświećie Nácyey nie máłz/ ktoraby im [językiem *słowiańskim*] ták iako w księgách ieft mowiłá: á fwyh teź reguł Grámmátýk y Kálepinow do wykłádu nie ma *SkarJedn* 361.

Wyrażenie: »pospolita reguła« (2): verbum irregulare, Które łie niedźierzy połpolitey reguły. *Mącz* 351a; *RejPos* 251.

2. Zbiór zasad, tu: dotyczących religii, wiary (134): Wkthorey Regule/ to ieft/ Ewánieliey łwíętey/ ieft dołkonále opifána náuká/ iáko mamy przydz do żywotá wietznego *KrowObr* 138, 150v.

reguła czego (2): Barzo tedy uyelką praczą myal criřtus o maryey łwey matcze gdyłz yá barzo myłoual y owłzem yego myłofłcz byla włzytkych myłofłczy przyklad reguła y myara *PatKaz III* 95; *KuczKat* 245.

reguła czyja (1): *SkarŻyw* 30 cf »postanowienie abo reguła«.

W połączeniu szeregowym (1): *PatKaz III* 95 cf *reguła czego*.

Szeregi: »křtałt albo reguła« (1): tákże y Piotr S. [...] nieiáki Bołki křtałt álbo regułę Biřkupiego wrzędu podał *KuczKat* 245.

»postanowienie abo reguła« (1): [ojcowie zakonni upominali Szymona Słupnika] áby tego przełtał/ á złzedł ná ziemię/ á z innjmi od Bogá wjbránymi Oycy/ ná ich połtánowieniu żyćia/ ábo regule przełtawał. *SkarŻyw* 30.

a. Zbiór zasad zgromadzenia zakonnego; zgromadzenie zakonne; regula *JanStat*, *Cn*; *forma religiose vivendi Cn* [*reguła zakonna – regula Cn*] (129): (*marg*) Wymysły dźiřieifłzych kacerczow (–) Bo náprzód ku nowyi łwiáfłóřci/ chcąc wrzeci być dołkonále m i więcyi czynić niłz pan rołkázáł/ wynaleźli iednę rzecł/ na imię rozmaité Reguły/ roźné łtroię m/ łprawá/ łpofłbę m/ przézwiłkiem/ i záćnořciá *MurzNT* 108v, 109; ktorey łię Regule [řw. *Franciszka*] wiele ludzi dziwowáli/ y zá Fránciřkiem/ nie ták wiele dla nabożeńłtwá/ ále dla proznowániá bieźeli *KrowObr* 135; I ták łie byłá thá Reguła rozmnożyłá/ iź wkrotkim tzałie klářłtorow byłó nábudowano. *KrowObr* 135v; Bo ty dwie Regule [řw. *Dominika* i řw. *Franciszka*]/ łá iáko dwa łichtárze ná łwiećie. *KrowObr* 146, 133v, 134 [3 r.], 134v, 135v [3 r.], 136v (21); ábowiem/ iáko Mnich áby z Zakonu niewyłthápił/ łprawuie łye Regułą. Tá k teź przodkowie náłzy [...] łprawowáli łye Práwem połpolitym. *OrzRozm* E, E; á gdy [ksiąźę *saski Fryderyk*] był vpominan od krolow Polłkich o ołd/ wolał opuřćić Regułę [tj. *zakon krzyżacki*] á ołdu nie dáwác *BielKron* 415v; *SkarŻyw* 542, 543; [Więc y owi/ brándt/ y czołó Reguł dźiřieifłzych nie do tegołzli Celu mierzą/ kiedy piłzą: [...] Z łiebie práwi/ záłłgugiemy żywot wieczny. *ArtTanat* 85].

reguła czyja [w tym: *G sb* i *pron* (24), *ai poss* (12), *ai* (4), *pron poss* (2)] (42): O Papięłkich Mnichach/ ich Regułach y przyłięgach. *KrowObr* 133; Iź iáko Mniłzy y Mniłki/ y włzyłtki Reguły ich/ nie połłły od Paná Iezu Kryřtá Syná Boźego/ áni od Apołtołow iego: Tá k teź y Mniłłki/ y

Reguły ich wżysytki fą wymyflone od Duchá nietzyfste⁸⁰ *KrowObr* 150v, 134 *żp*, Tt; *CzechEp* 230. *Cf* *reguła czyja* [z określeniem zgrómadzenia zakóнного].

reguła czyja [z określeniem zgrómadzenia zakóнного] [*w tym: G sb i pron (20), ai poss (11), ai (4), pron poss (1)*] (36): Ardynus Anglik y Robertus Molífmeński/ wyłzedwży ná pułtynie w Burgundyey/ Regułę Cyftercyńfką łobie wymyflili *KrowObr* 134v; Potym powftálá Regułą Bernárdyńfká/ ktora fię włztzłá y potzátki wżysyłthki wżięłá od reguły Ciftercyńfkiey. *KrowObr* 134v; Krzyżakow Regułą we Włófzech fię zátzłá *KrowObr* 135; Pothym fię włztzłá we Włófzech w Senie/ nowa Regułą Iefuatow *KrowObr* 136v, 18, 134 [2 r.], 134v [3 r.], 135 [5 r.], 135v [3 r.] (25); był tám [*w Jeruzalem*] kláfztor S. Ianá/ kthorego regułę przyiáwży pánowie z Rodis/ ná tym byli fundowáni áby łtrzeżli grobu Bożego od Sárácenow *BielKron* 346, 359v, 363, 364; *RejPos* 280; Wiele tełz ná on czás ludzi świeckich/ oboiey płci z Reguły świętego Piotrá/ dla nich ófobliwie vczynioney/ żywotá popráwowáło *SkarŻyw* 472, 459, 461, 462, 463, 472.

W połączeniach szeregowych (6): A wżdy przedfię łobie rozmáite imioná/ Zbáwiciéle/ Iednatze y Reguły wymyfláią/ á tobá pánem łwoim y zbáwiciélem gárdzą *KrowObr* 147; Bo tám [*dziecko oddane do klasztoru*] mułi poniewoli tzytác od oycá kłámce Dyablá wymyflone plotki/ Reguły/ y Legendy y infze Mniłkie zabobony. *KrowObr* 149v, 26, 185v, Ss3v, Tt.

Zwroty: »regułę chowác; reguły chowanie« (1;1): Iefli mi tełz iefztze chcełz vkázowác ony infze krzyże/ ktore łámi łobie s łwoich głów wymyflacie/ [...] iáko fą ty [...] żony włáfney niepoymowác/ brody y plełze golić/ Reguły chowác/ Papieżowi gwoli w kołścielech połácinie łfemrác/ y wołác/ dobrowolnie żebrác. Toć niefą krzyże/ ktoreby fię Pánu Bogu podobály *KrowObr* 239v; *SkarŻyw* 462.

»regułę potwi(e)rdzić (*a. (u)twierdzić*); reguła [*od kogo*] potwierdzona (*a. utwierdzona*)« [*szyk zmienny*] (17;2): Iágnięfłká Pánná/ niedáleko od Ieruzálem łobie nową Regułę wymyflilá/ y wielkimi odpufy y świętołściámi/ od Papieżow kupiwży vtwierdziłá. *KrowObr* 134v; Thego tzałú potzłá fię mnożyc y krzeptzyc Regułą Kármelitow/ od Papieżow przywileymi obdárzona/ y vtwierdzona. *KrowObr* 135v; Toć fą ty wielebne Reguły/ nie od Iezu Kryłtá łyná Bożego/ áni Apołtołow iego vłtáwione/ ále od oycá kłámce Dijablá wymyflone/ y od Antykryłtá Rzymłkiego potwierdzone *KrowObr* 137; Iáko fię ptacy zlećieli/ łzyie wyciągáli/ kazánia iego [*św. Franciszka*] łlucháli/ á zátym fię ná łterzy kráie Swiátá rozlećieli/ y iego Regułę po wżysyłtkim łwiećie przepowiedáli/ twierdzili/ y chwalili. *KrowObr* 145v, 133v, 134, 134v [2 r.], 135 [2 r.], 135v [2 r.] (18); Do tego to Papieżá [*Urbana V*] święta Brygidá Szwecka kłiężná przyiechálá/ áby iey potwirdził regułę ktorą oná wynálázłá byłá. *BielKron* 186v.

»regułę przyiác (*a. przyjmowác*); przyięcie reguły« [*szyk zmienny*] (7;1): Iż wnidz do kláłftorá á przyiác tę Regułę/ iefł krolełtwá niebiełkiego łkARB niezłitzony nálełć. *KrowObr* 145, 133, 133v, 134v; Był tełz zálę w Ieruzálem łzpytal z kołściołem pánnny Mariey ktory zowá Templárłki/ [...] ći thełz przyięli iednę regułę z Rycerzmi Bożogrobłkimi *BielKron* 346, 346; *PapryUp* B2; PRAefcryptia Pánnóm Zakóнным ku dochodzeniu dóbr dżiedzicznych/ niech bęđie od przyięcia Reguły do dwudziełtu łat [*fiat a professione religionis viginti annorum JanStat* 214]. *SarnStat* 209.

»regułę spisać« = *ustanowić zakon* (3): Eufebius Cefáriensis y Nicephorus w Histořiey kościelney nápiřáli/ [...] že Márek ś. vczeń Piotrá ś. Mnichom Chřeścijáńřkim w Egypćie y w Alexándřiey Regułę řpiřał/ iáko řie řpráwować mieli *Wujřud* 144, 144, Mm6v.

»regułę ustawić, postanowić; reguła jest postanowiona, ustawiona« [szyk zmienny] (12:1;1:1): Arnolphus w Ieruzalem Regułę nową wymyřlił y wřtáwił *KrowObr* 134v; Ieńcy niekthorzy gdy dłuęo v Cefárzá w poimániu byli Vothum vtzynili/ iz Regułę nową pořthánowić mieli/ řkoroby iedno z Więziénia wyřřli *KrowObr* 135; Tedyć wedłuę tych řłow twoich/ inřze wřzyřtki Reguły/ řá od Duchá nietzyřtego pořtánowione? *KrowObr* 144, 134 [3 r.], 135v [2 r.], 136 [3 r.], 136v, 137 [3 r.].

»regułę założyć« (1): Brygidá Kxieźná s Swecka [...] v Papieźá vprořiřá y othřymářá/ áby Regułę Mnichom y Mniřřkom záložyc y wřtáwić mogli *KrowObr* 136v.

Wyrażenia: »mniska (a. mnichowska, a. mnichow) reguła; mniszy reguły [jakiej]« [szyk 4:2] (3;3): Ten Dominik/ Reguły tey Mnichom biařle řuknie wymyřlił/ ktore tzarnymi płařtzámi y kápicámi przykřýł *KrowObr* 135v, 134, 134v, 135; A ták trudna y przeciwna/ žeby łácniey niewiem iáká náciężřlá Mnichowřká regułę od luďzi wymyřloná mogli ćłowiek wytrwáć/ y řpełnić *CzechRozm* 248; *ReszPrz* 35; [Mnichow Reguł rozmáitých zá S. Woyćiechá iezřce nie byřo w Krześciańřtwie/ co teraz řá. *TurnZwierc* B4v].

»strzegácy reguły« = *nazwa zakonu obserwantów* (1): Minoryte Mniřzy ná dwie řie Sekćie rozdzielili y rořtárgněli pořwárzywřzy řie. Iedni řie kazáli zwáć *obferuantes*/ Strzegácy Reguły/ á drudzy *Conuentuales* *KrowObr* 137.

»reguła zakonowa (a. zakonnicza)« [szyk 1:1] (2): *ReszPrz* 35; A Miřtrz bęďcie wybiéřan máę więćey pożyteczny y godny/ wedle reguły/ zakonowéy y wřtaw *SarnStat* 1099.

Szeregi: »kapica i reguła« (3): A řlyřzyřz tu iuřz? iz w imię Kápicie y Reguły vtzyćie odpuřtzienia grzechow/ y żywoth wietzny otrzymáć? *KrowObr* 145, 143v; O ktorym dořyc wćzynieniu Chřiřtuřowym/ zle wyrozumiánym/ Antichřiřt Pan Rzymřki/ iz grubie y řprořnie z dawná náuczał: przeto teę řwá náuká wiele rozmáitey řzáráńćzye/ kápic y reguł/ niezliczonych mnichow národził. *CzechRozm* 220.

[»klasztor abo reguła«: Pánie Boęe/ tylemći á tyle lat w Klářtorze/ ábo w Regule tey řłużył/ wyřłuchay mię. *ArtTanat* 83.]

»reguła(-y) i ustawy« = *regula et institutum* *JanStat* (2): iz te Mniřkie álbo zakonnicze Reguły y wřtáwy/ nic innego nie řá/ iáko Bářilon/ to iest pomieřzanie/ y řkupienie błęďow *ReszPrz* 35; *SarnStat* 1099.

»reguła albo zakon« [szyk 2:1] (3): oni tedy wygnáni luďzie/ bęďac w zámutku y w rořpátzy/ řobie Zakon álbo regułę wymyřlili *KrowObr* 133v, B; Tenęe Iwo řzpyřal S. Duchá ná Práďniku [...] zbudowáł [...] do kthorego przywiodł bráthý Rycerřkie gořcinne z Sáxiey/ dwá krzyżyki biařle ná ćzarnym płařzczu nořzác/ pod regułę álbo zakonem S. Auguřtyná *BielKron* 359v.

Wyrażenie przyimkowe: »pod regułę« (2): Látá 1257. Nowy zakon bráćiey Iářmuźnikow pod regułę S. Benediktá/ páńny Mářiey przez Papieźá Alexándřá ćzwartego wřtáwiony *BielKron* 364; *SkarŽyw* 574.

W przeni (1) : z których [*mnichów*] każde musi mieć fwoy fundament/ ná którym Regułę fwą záfádziło *CzechEp* 230.

3. *Zestawienie w funkcji n-pers*: »Mikołaj Reguła« (3) : ysz slachethny mykolay doctorowycz Regvła skomornykow nyepozyczyl sta slothych [...] panv doctorowy balthazarowy z wawrzysshewa *ZapWar* 1527 nr 2382; anym ya Grozil slachathnemu mykolayovy regule hy iego hurządnykovy *ZapWar* 1533 nr 2441, 1533 nr 2383.

4. *n-loc*: »Reguły« (35) : ysze szlyachathny voczyech szregul przyyal nadom mąsza mego do regul szamothrzecz szobye rownemy *ZapWar* 1505 nr 1994; Iakom ya nyepрызszethl czaszv yego wyeczernego naymyenye yego regulj anym vsyal yemv valacha *ZapWar* 1507 nr 1981; nye przioralem yey they tho roly kw swey roly naymyenyw reguly malyechy y zoney sobye nyeprzywlaszczil *ZapWar* 1546 nr 2618, 1505 nr 2001, nr 2002, nr 2003, nr 2006, nr 2007 (35).

Synonimy: 1. *fundament, grunt, kanon, linija, modła, prawidło, prawo, przykazanie, sznur, wzor, zakon*; 2. *zakon*.

KO